

УДК [378.1:37.035]:371.112

В.Ю. Левченко

ЗАВДАННЯ КУРАТОРА В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО КОЛЕКТИВУ

У статті розкрито основні завдання куратора в процесі формування студентського колективу й педагогічні умови, що забезпечують їх ефективність.

Ключові слова: куратор, діяльність, формування, студентський колектив.

В статье раскрыты основные задачи куратора в процессе формирования студенческого коллектива и педагогические условия, которые обеспечивают их эффективность.

Ключевые слова: куратор, деятельность, формирование, студенческий коллектив.

The basic tasks of the curator in the process of forming of a student collective and pedagogical condition which provide their efficiency are highlighted in the article.

Key words: curator, activity, forming, a student collective.

Постановка проблеми. Завдання, форми і методи роботи куратора в процесі формування та розвитку студентського колективу є предметом дослідження багатьох учених. Незважаючи на значну кількість досліджень та великий обсяг опублікованих праць, їх не можна вважати вирішеними. Вони є завжди актуальними і надзвичайно важливими, багатогранними, складними та потребують посиленої уваги як у період створення студентської академічної групи, так і протягом усього навчання у ВНЗ.

Головним у процесі формування студентської молоді є особистість куратора. Він із перших днів допомагає студентам створити колектив академічної групи, проводить як індивідуальну, так і групову організаційно-виховну та культурно-освітню роботу, встановлює зв'язок із батьками студентів, з'ясовує проблеми студентів, надає їм першу комунікативну допомогу, здійснює педагогічний контроль за навчальним процесом, дотриманням студентами моральних та етичних норм поведінки в навчальних корпусах та гуртожитках.

Зміцненню духовних засад суспільства, захисту моралі та підвищенню ролі виховної роботи серед усього населення зокрема й студентської молоді, сприяє реалізація Указу Президента України «Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян».

Аналіз актуальних досліджень. Роль куратора в навчанні та вихованні студентів і наукові основи його роботи вивчали Т.М. Куриленко, Т.Н. Кухтевич; педагогічні умови формування колективу студентської групи й виховну роботу в студентській групі розглядали П.Г. Лузан, К.А. Огієнко; організацію позааудиторної виховної роботи у вищих технічних навчальних закладах України в другій половині ХХ століття досліджувала О.М. Резніченко.

Мета статті – узагальнити завдання куратора в процесі формування студентського колективу на основі аналізу педагогічної літератури.

Виклад основного матеріалу. Передусім розглянемо сутність поняття «студентство». Студент (від лат. students) – той, що сумлінно працює, той, хто бажає знання. На думку А.С. Власенко, студентство – це особлива соціальна група, яка формується з різних соціальних утворень суспільства і характеризується особливими умовами життя, праці, побуту, особливою суспільною поведінкою і психологією, для якої набуття знань і підготовка себе для майбутньої роботи у суспільному виробництві, науці і культурі є головним і здебільшого єдиним заняттям [2, с. 54].

Т.В. Іващенко вважає, що студентство – це мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному і духовному виробництві [1, с. 95].

Студентство як соціальну групу, що функціонує в системі вищої освіти, є об'єктом виробництва, предмет якої не річ, а сама людина, особистість, визначають Б.Г. Рубін і Ю.С. Колесніков. Тому основною формою виробництва є навчально-освітня діяльність [7, с. 38].

Студентство відрізняється найбільш високим освітнім рівнем, соціальною активністю, досить гармонічним сполученням інтелектуальної і соціальної зрілості. Йому властива професійна спрямованість на підготовку обраної майбутньої професії. Провідними видами діяльності студента є професійно-навчальна і науково-дослідна. Зазвичай знання, вміння і навички, що здобуваються, є засобами майбутньої професійної діяльності. Період навчання у ВНЗ збігається з першим періодом зрілості й характеризується становленням особистісних рис. Помітно вдосконалюються такі якості, як цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, ініціативність, уміння володіти собою, спостерігається посилення соціально-моральних мотивів поведінки, підвищується інтерес до моральних проблем – способу і сенсу життя, відповідальності, любові й вірності тощо. Факт навчання у ВНЗ сприяє впевненості молодій людині

у своїх власних силах і здібностях, породжує надію на повноцінну, професійно-творчу діяльність. Так, у студента як суб'єкта діяльності є свої мета, об'єкт, способи досягнення мети, можливості.

Наголосимо, що особливу роль у навчально-виховному процесі студентів відіграє куратор групи, який прогнозує, аналізує, організовує, контролює повсякденне життя і діяльність колективу. Він сприяє забезпеченню всебічного розвитку особистості майбутнього спеціаліста, здійснюючи його моральне, національне, трудове, економічне, екологічне, естетичне, фізичне виховання, спрямовує свою діяльність на формування в групі згуртованого студентського колективу, через актив групи створює в ньому атмосферу доброзичливості, взаємодопомоги, взаємної відповідальності, творчості, захопленості, громадської активності. До основних завдань куратора належить:

- професійна, соціально-психологічна і дидактична адаптація студентів;

- формування у студентів високої свідомості та активності;

- розвиток у студентів творчого мислення, вміння об'єктивно оцінювати явища суспільного життя, аргументовано вести діалог, обстоювати свої переконання;

- залучення студентів до науково-дослідної і громадсько-політичної діяльності, прищеплення їм поваги до історії та традицій ВНЗ, виховання у них відповідальності виконання своїх обов'язків і результати навчання, за розпорядок в університеті, у гуртожитку;

- спонукання студентів до виконання конкретних завдань та досягнення поставленої мети, самовдосконалення;

- посилення у студентів інтересу й любові до обраної професії, виховання необхідних професійних якостей;

- за необхідності корекція індивідуальних рис характеру студентів;

- проведення профілактичної роботи щодо попередження негативних виявів поведінки студентів;

- підготовка висококваліфікованих спеціалістів, здатних уміло застосовувати у своїй роботі засвоєні знання, підтримувати в колективі моральний клімат, організованість та правопорядок.

Діяльність куратора не обмежується лише завданнями, також використовуються такі методи роботи, як:

- формування свідомості (переконання, навіювання) – вплив на свідомість, почуття, волю вихованців для пояснення і доведення правильності чи необхідності певної поведінки, норм і правил спілкування, ставлення до оточуючого світу тощо;

- організації діяльності і формування досвіду поведінки (звичка,

привчання, вправи, доручення, участь у діяльності), що вирішують завдання виховання стосунків між людьми, навичок, умінь, звичок;

– стимулювання і корекції поведінки людини (заохочення, покарання), що здійснюють функцію стимулювання і коректування діяльності і вчинків людини.

Зауважимо, що деякі дослідники розглядають методи як певну сукупність прийомів виховної взаємодії, а саме:

– творчі (переконання, заохочення, увага, піклування, прохання, виявлення жалю, організація успіху, довіра та ін.);

– гальмівні (паралельної педагогічної дії, наказу, вияв обурення, засудження, покарання, попередження, догана та ін.).

Наголосимо на тому, що наставники найчастіше використовують творчі прийоми. До гальмівних вони вдаються лише іноді (в окремих випадках із винятковою тактовністю).

Кураторство – це не обов'язок, а постійна творчість. Тому, на нашу думку, необхідно впроваджувати в навчально-виховний процес інноваційні (нестандартні, нетрадиційні) форми, а саме:

– організаційні (групова, індивідуальна);

– пізнавальні (вікторина, аукціон, диспут, конкурс, конференція та ін.);

– форми морального виховання (круглий стіл, акція милосердя, літературно-музичний вечір, день кафедри, факультету та ін.).

Важливим аспектом і запорукою успіху у формуванні колективу є загальна справа. Вигадувати таку справу не потрібно, вона існує. Це навчання з метою отримання професійних знань та навичок. Необхідно виховати вболівання кожного за свою успішність, усіх за успішність одного, у процесі якого виявляється дружба, взаємодопомога. Крім навчання, об'єднати може суспільно-корисна праця (ремонт аудиторій, посібників, чергування в аудиторіях), участь у художній самодіяльності, інтелектуальних іграх, спортивних секціях, предметних і творчих гуртках, підготовка й проведення тижнів комісій, свят, випуск стінних газет. Чим різноманітнішою буде ця діяльність, тим швидше група сформується в колектив.

Значимо, що інколи куратори-початківці, організовуючи діяльність студентів групи, забувають про одну важливу особливість формування колективу – необхідність створити й привести в дію органи студентського самоврядування. Без керівництва, внутрішнього управління, вияву ініціативи окремих людей студентська група навряд чи зможе досягнути значних результатів спільної діяльності. Формально в кожній студентській групі призначається староста,

проте часто він не відіграє вирішальної ролі в житті групи. Тому куратору потрібно допомогти в сприянні активу групи добитися активної участі самих студентів у вирішенні справ формуючого колективу. Чим самостійнішим є актив групи, тим куратору простіше надати допомогу у вирішенні проблем, що виникають у колективі.

А.С. Макаренко, приділяючи особливу увагу активові, зазначав: «Актив є тим здоровим і необхідним у виховному дитячому закладі резервом, який забезпечує наступність поколінь у колективі, зберігає стиль, тон і традиції колективу. Підростаючий актив змінює в громадській роботі вихованців, які закінчили заклад, і таким чином забезпечується єдність колективу» [4, с. 137]. Вихованців-активістів необхідно залучити до конкретної діяльності, покладати на них окремі обов'язки і функції вихователів, вчити методам і засобам їх виконання, адже це одне з найважливіших забезпечень соціального зростання особистості.

Наголосимо, що куратору групи доцільно здійснювати систематичний контроль за діяльністю студентів на заняттях, у науково-дослідній і суспільній роботі, в гуртожитку, безпосередньо у ВНЗ і за його межами. Контроль може бути і зовнішнім (загальнофакультетські, загальновузівські організації та їх органи), і внутрішнім, коли кожен член групи відповідальний перед своїми товаришами за свою успішність, навчальну дисципліну, виконання загальних доручень та ін. Правильний контроль – запорука успішного й цілеспрямованого розвитку студентського колективу, розгалужена система контролю – ознака його зрілості та працездатності.

Не слід забувати й про єдність навчального, наукового, суспільного й емоційного життя колективу групи, що забезпечується системою виховної й організаторської роботи. Спорт, художня самодіяльність, туризм, культурний відпочинок, побутові умови доповнюють навчальну діяльність, і впливають на її якісні результати. Правильно організоване дозвілля збагачує життя групи, сприяє зміцненню внутрішньоколективних зв'язків і відносин, дозволяє студентам краще пізнати один одного, а куратору – своїх вихованців. Чим ціленаправленіше зусилля куратора, тим сильнішим буде зв'язок із загальновузівськими організаціями та їх органами, активніше діятимуть керівні сили в самій групі, багатше й різноманітніше буде життя у всіх сферах діяльності. Тому, куратор, який знає, як його студенти проведуть дозвілля досягне значних результатів в організаторській і виховній діяльності.

Важливою особливістю щодо формування і розвитку студентського колективу є органічний зв'язок групи з іншими колективами й об'єднаннями як у самому ВНЗ, так і поза його межами.

Куратору необхідно враховувати, що вся діяльність випускника ВНЗ (особливо це стосується професії педагога), перебуває в постійній взаємодії з людьми, їх групами і колективами, педагогу ж доводиться контактувати з трудовими колективами, сім'ями учнів, керівниками громадських організацій. До таких контактів необхідно бути готовим психологічно, виробивши в собі необхідні комунікативні вміння і звички. Значну роль у цьому повинні відіграти відносини в студентській групі.

У процесі дослідження встановлено, куратору важливо турбуватися про те, щоб колектив його групи своєчасно встановив відповідні контакти зі студентами близьких спеціальностей, налагодив функціональні зв'язки з педагогічним колективом загальноосвітніх шкіл, профтехучилищ та ін. Куратор не повинен обмежуватися пропозиціями й побажаннями студентського активу, адже він особисто є активним учасником в таких контактах, зустрічах і лише у тісному зв'язку з довір'ям може сформуватися мобільний і злагоджений студентський колектив.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, діяльність куратора є надзвичайно ваговою у процесі згуртування, керування і розвитку студентського колективу та потребує високого рівня культури, належної психолого-педагогічної підготовки, відданості педагогічній справі. Важливо органічно пов'язувати виховання колективу в навчальному процесі й поза ним. Лише цілеспрямована система впливу куратора дасть змогу успішно сформувати студентський колектив й особистість студента.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Вітвицька С.С.* Основи педагогіки вищої школи: методичний посібник для студентів магістратури. — Київ: Центр навчальної літератури, 2003. — 316 с.
2. *Власенко А.С.* Некоторые вопросы воспитания советского студенчества на современном этапе: Уч. зап. Моск. обл. инст. — М., 1971. — С. 54.
3. Лекції з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник / За ред. В.І. Лозової. — Харків: «ОВС», 2006. — 496 с.
4. *Макаренко А.С.* Коллектив и воспитание личности / А.С. Макаренко. — М.: Педагогика, 1972. — 333 с.
5. *Огієнко К.А.* Виховна робота в студентській групі / К.А. Огієнко. — К.: Вища школа, 1978. — С. 12 — 23.
6. *Резніченко О.М.* Організація позааудиторної виховної роботи у вищих технічних навчальних закладах України (друга половина ХХ ст.): Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук / О.М. Резніченко. — Харків, 2011. — 20 с.
7. *Рубин Б.Г., Колесников Ю.С.* Студент глазами социологов. — Ростов, 1968. — С. 38.